

БЕЛАРУС

PRICE 10 ¢

ЧАСАПІС БЕЛАРУСАУ У З. Г. А.

BYELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE USA

10 ЦЕНТАЎ

Год. III. № 16 (22)

27 лістапада, 1952 г.

NEW YORK, N. Y., U. S. A.

November 27, 1952

Vol. IV. № 16 (22)

Мэта апраудвае усе

Валадары Крэмлю ужо большу году падрыхтоўвалі працэс „зраднікай” у Чэхаславаччыне. На чале гэтых „зраднікаў” стаяць Клямэнціс — Сланскі — Сылінг із 11-ма іншымі бытывімі вільможамі бальшавізму. Урэшце — працэс пачаўся. Усе абвінавачаныя ўжо цалкам прызналіся да віны, выспявідаліся, што яны — „шлікі, дывэрсанты, агенты амэрыканска-ангельскага імперыялізму” і толькі ё думалі, каб як „пашкодзіць камуністычнай уладзе, зынішчыць чэхаславацкую бальшавіцкую дыктатуру, і наагул працаваць Чэхаславаччыну імпэрыялістам”. Прызналіся яны і ў трацкізме, і ў тытаізме. Але гэтага усяго, відаць, Маскве, якая кіруе ўсім гэтай чарговай камэдыйя, мала.

І вось — чэхаславацкія „зраднікі радзімы” абвінавачваюцца яшчэ і ... съянізме.

Гэтае новае абвінавачанье бальшавікі могуць закінцуць сваім бытвамі служкамі і памагатарамі тым лягчэй, што ўсе яны, апрача аднаго славака, — жыды, усе — высокія ўрадаўцы ці міністры.

І вось, іх абвінавачваюць у тым, што яны ўсюды, як у Чэхаславаччыне, гэтак і за межамі, абсаджвалі ўсе адказнінейшыя становішчы „буружуазнымі съяністамі” — ворагамі народу й камунізму.

Што Крэмль ужо загадзя рыхтаваўся якраз да гэтага абвінавачанья чэхаславацкага вярху, — съветчыць факт, што пасля арышту ў Празе Мардахэя Арэна, сябры пракамуністычнае жыдоўскага партыі Мапан, ізраільскага падданага, уся чэхаславацкага прэса была заўліта антисеміцкім артыкуламі.

Дзеля ілюстрацыі гэтага сваёасаблівага бальшавіцкага працэсу трэба яшчэ дадаць, што абвінавачаныя „прызналіся”, хто імі, быць, кіраваў. Першыя гэткі кіраўнік — гэта Тыто, тады — былы амэрыканскі пасол у Празе Стэйнгарт, Доллес, візначаны кагадзе ген. Айзэнгаўрам на міністру замежных спраў ЗША, галава ангельскага дэлегаці ў Задз. Нацыях Джэбб, былы сябра ангельскага парламенту й камуністычнага калібарант Цыліакус, ну ё — Ганна Паўкер.

Ясна, што дзеля належнае „аўтарытэтнасці” абвінавачанья усе „зраднікі” прызналіся, колькі яны дасталі даляраў, фунтаў і — дынараў за сваю „брудную” працу. Але ян у гэтым спраўе. Справа ў тым, чаму бальшавікі надумаліся абвінаваці гэтых схваў “зраднікай” у ... съянізме? І вось тут перад намі вырастает клясычны прыклад бальшавіцкага палітыкі: мэта апраудвае ня толькі сродкі але мэта апраудвае ўсё.

Некалі, бальшавікі блізу першыя прызнаўшы былі новапаўсталі, гаспадарства — Ізраіль. Бязумоўна, яны спадзяваліся, што гэтая маладая дзяржава будзе, калі ўжо не сатэлітам, дык прынамсі паслухміным памагатарам у замежнай палітыцы Саветаў ды дапусціць камуністычных да вышэйших урадавых становішчаў. Як ведама, яны ў гэтым ашукаліся, бо Ізраіль, наадварот, навязаў цеснае супрацоўніцтва із усімі дэмакратычнымі дзяржавамі, а камуністычныя на маюць тамака нікага ўплыву. Па-другое, бальшавікі вядуць шалённую пропаганду сярод арабскіх гаспадарстваў на Блізкім Усходзе, якія усьцяж яшчэ ў варожых дачыненіях із Ізраілем. Аб варожасці арабскага блёку да Ізраілю гаворыць ужо то, што ён пагражае Заходні дэмакратычнай Нямеччыне байкотам у выпадку, кілі-б' яна не адмовілася плаціць Ізраілю прызначаныя ўжо адшкадаваны.

Здаецца, што тут якраз і схаваная разгадка абвінавачанья

чэхаславацкіх „зраднікаў” у ... съянізме. Бо праскі працэс — гэта працэс ня гэтак нутраны, як вонкавы. Камуністыя ймкніца дагадзіць арабам, выставіць сябе абароннікамі іхных нацыянальных жаданняў і ворагамі іхных ворагаў, а наўзверху, яшчэ й адпомысціць „нядзячнаму” Ізраілю, прыпомніць яму, што яшчэ шмат каго з падсвецкіх жыдоў можа спаткаць той самы лёс, што й гэту чатыроццатку з Прагі.

На хвалю бальшавіцкага антысъёмізму грамадзяне Ізраілю ўжо адказалі ўсейгультым абузрэннем і пратэстамі. З гэтае рэакцыі відаць, што съвет пачынае памалу вызывацца ад бальшавіцкіх атруті. У гэтым нязгорш дапамагаюць яму якраз што-раз новыя бальшавіцкія працэсы, дзе „зраднікі” абвінавачваюцца і ў нацыянализме, і ў трацкізме, а цяпер дык ужо і ў ... съянізме.

Іхтось новае абвінавачанье бальшавікі могуць закінцуць сваім бытвамі служкамі і памагатарамі тым лягчэй, што ўсе яны, апрача аднаго славака, — жыды, усе — высокія ўрадаўцы ці міністры.

Іхтось, іх абвінавачваюць у тым, што яны ўсюды, як у Чэхаславаччыне, гэтак і за межамі, абсаджвалі ўсе адказнінейшыя становішчы „буружуазнымі съяністамі” — ворагамі народу й камунізму.

Што Крэмль ужо загадзя рыхтаваўся якраз да гэтага абвінавачанья чэхаславацкага вярху, — съветчыць факт, што пасля арышту ў Празе Мардахэя Арэна, сябры пракамуністычнае жыдоўскага партыі Мапан, ізраільскага падданага, уся чэхаславацкага прэса была заўліта антисеміцкім артыкуламі.

Дзеля ілюстрацыі гэтага сваёасаблівага бальшавіцкага працэсу трэба яшчэ дадаць, што абвінавачаныя „прызналіся”, хто імі, быць, кіраваў. Першыя гэткі кіраўнік — гэта Тыто, тады — былы амэрыканскі пасол у Празе Стэйнгарт, Доллес, візначаны кагадзе ген. Айзэнгаўрам на міністру замежных спраў ЗША, галава ангельскага дэлегаці ў Задз. Нацыях Джэбб, былы сябра ангельскага парламенту й камуністычнага калібарант Цыліакус, ну ё — Ганна Паўкер.

Ясна, што дзеля належнае „аўтарытэтнасці” абвінавачанья усе „зраднікі” прызналіся, колькі яны дасталі даляраў, фунтаў і — дынараў за сваю „брудную” працу. Але ян у гэтым спраўе. Справа ў тым, чаму бальшавікі надумаліся абвінаваці гэтых схваў “зраднікай” у ... съянізме? І вось тут перад намі вырастает клясычны прыклад бальшавіцкага палітыкі: мэта апраудвае ня толькі сродкі але мэта апраудвае ўсё.

Некалі, бальшавікі блізу першыя прызнаўшы былі новапаўсталі, гаспадарства — Ізраіль. Бязумоўна, яны спадзяваліся, што гэтая маладая дзяржава будзе, калі ўжо не сатэлітам, дык прынамсі паслухміным памагатарам у замежнай палітыцы Саветаў ды дапусціць камуністычных да вышэйших урадавых становішчаў. Як ведама, яны ў гэтым ашукаліся, бо Ізраіль, наадварот, навязаў цеснае супрацоўніцтва із усімі дэмакратычнымі дзяржавамі, а камуністычныя на маюць тамака нікага ўплыву. Па-другое, бальшавікі вядуць шалённую пропаганду сярод арабскіх гаспадарстваў на Блізкім Усходзе, якія усьцяж яшчэ ў варожых дачыненіях із Ізраілем. Аб варожасці арабскага блёку да Ізраілю гаворыць ужо то, што ён пагражае Заходні дэмакратычнай Нямеччыне байкотам у выпадку, кілі-б' яна не адмовілася плаціць Ізраілю прызначаныя ўжо адшкадаваны.

У сувязі з новымі вызначэніямі й перабудовамі, пачатымі нова — выбранымі прэзыдэнтамі, не ад рэчы будзе пазнаўшчыца наагуз з паўночніцтвамі ды абавязкамі прэзыдэнтаў ЗША, пачынаючы ад 1787 году, калі была створана амэрыканская канстытуцыя.

У сувязі з новымі вызначэніямі й перабудовамі, пачатымі нова — выбранымі прэзыдэнтамі, не ад рэчы будзе пазнаўшчыца наагуз з паўночніцтвамі ды абавязкамі прэзыдэнтаў ЗША, пачынаючы ад 1787 году, калі была створана амэрыканская канстытуцыя.

У тых часах ў склад ЗША уваходзілі 13 штатаў з 4 мільёнамі жыхарства. Сяняння ЗША задзіночвае 48 штатаў, (да якіх неўзабавячыца быць далучаныя яшчэ два — Аляска й Гавайі), з 150 мільёнамі жыхарства. На практыку 165 год незалежнага існавання ЗША перажылі шмат

пачынаючы ад 1787 году, калі была створана амэрыканская канстытуцыя.

У тых часах ў склад ЗША уваходзілі 13 штатаў з 4 мільёнамі жыхарства. Сяняння ЗША задзіночвае 48 штатаў, (да якіх неўзабавячыца быць далучаныя яшчэ два — Аляска й Гавайі), з 150 мільёнамі жыхарства. На практыку 165 год незалежнага існавання ЗША перажылі шмат

BYELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE USA

Выдае Беларуска-Амэрыканскія Задзіночаныне у ЗША

Published by Byelorussian - American Association, Inc.

Address — Адрэс: Byelorussian-American Association, Inc.

435 New Jersey Ave, Brooklyn 7, N. Y., U. S. A.

Падпіска на год \$ 2.50 — Subscription per year — \$ 2.50

Рэдагуе Рэдакцыйная Калегія

27 лістапада, 1952 г.

NEW YORK, N. Y., U. S. A.

November 27, 1952

Vol. IV. № 16 (22)

У ДНІ БЕЛАРУСКІХ ГЕРОЯЎ

27-я ЛІСТАПАДА

ВЕЧНАЯ СЛАВА

ЗМАГАРОМ, ПАЛЕГЛЫМ НА ПОЛІ ЗМАГАНЬЯ
ЗА НЕЗАЛЕЖНАСЦЬ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ.

ВЕЧНАЯ ПАМЯЦЬ

ЗАМУЧАНЫМ і ЗАБІТЫМ У ЦАРСКИХ ВЯЗЬНІЦАХ
І ССЫЛКАХ.

ЗАМУЧАНЫМ і РАССТРАЛЯНЫМ У ТУРМАХ
І КАНЦЛЯГЕРОХ НКВД.

ЖЫЎЦОМ СПАЛЕНЫМ і ПАСТРАЛЯНЫМ ВОЙСКАМИ СС.

І УСІМ ТЫМ, ШТО ПАМЕРЛІ, КАБ ЖЫЛА БЕЛАРУСЬ.

СЪВЕТ ШАНУЕ ДУЖЫХ

Колькі тыдняя таму, на адным маленечкім аблокау Ціхага акіну адбылася першая спроба новае страшное зброй — вадароднае бомбы, вынайдзеная кагадзе на вукоўцамі ЗША. Як падае амэрыканскія прэсы, дзеяньне гэтае бомбы ў дзесяць раз мацнейшае, чымся бомбы атамнае. Некаторыя журналистыя робяць з гэтае падзеі выснаву, што бальшавікі цяпер уже напэўна не адражанацца збройнымі канфліктамі ЗША.

Ці адражанацца яны, ці не, — чыжка сяняня сказаць, але самы факт гэтага выснаву вельмі знаменны. Ён съветчыць аб тым, што той будзе валодаць съветам, хто мае страшнейшую зброяю, фізычна дужэйшы.

Як гэтая ня сумна, але гэтак ёсьць. Усе гісторычныя падзеі нязылічаных мінулых стагодзьдзяў вымойна аб гэтам съветчуць.

Возьмем дзяля прыкладу колькі падзеяў з апошніх дзесяцігоддзяў:

Расейская рэвалюцыя 1917-га года вызваліла ў тэорый ўсе народы, якія знаходзіліся пад панянаньнем царскага Рәсей. Аднак, каліны „вызвалены” народ мусіў заўсячыць сваё вызваленіе сіці зброю зброй.

І калі кожная краіна, што ўваходзіць съяніні ў склад Задзіночных Нацыяў, запраўды будзе верыць у магчымасць узяўшчыць свабоды для ўсіх на съвеце, — у рэшце рэштаў гэтага вялікага эпізода асіягненія ёсьць дэкларацыя праваў чалавека для ўсіх народоў і нацыяў.

Прэзыдэнт паведамляе кангрэс аб агульным палажэнні на гаспадарскім съвеце, выказвае яму свае мяркаванія і мае права скіліць адміністраціўныя даклады гасподы кангрэсу на адмысловую сесію. Кажды закон, прыманы кангрэсам, мусіць быць падпісаны прэзыдэнтам, але ён можа заяўвіць аб сваёй нязгодзе і наклесці на гэткі закон вета, звярнуці яго ў кангрэс, не падпісаўшы й падаючы прычыну. Аднак, калі дарма што ўсё падабенства паміж гітлераўскім і сталінскім рэжымамі, імкніцца апанаваць сваёго канкурэнта — бальшавіцкую Москву, увязаўшыся із ёю нязылічнай палажэнні.

Съвет шануе дужых

(Канец)

нучу дзяржаўную незалежнасць Беларускага Народнае Рэспублікі.

Кажнае змаганье патрабуе, аднак, не толькі моцы духа, але й фізычнае дужасці. Трэба, каб нашая эміграцыя ўсведаміла сабе, што ў будучай вайне вырашальныя дзеянікі съвету могуць адно дапамагчы нам у нашым ходыні, але ніхто на пойдзе змагаца за нашую незалежнасць, каб паклікаць нас паслья на гато-вае, калі мы не зьбярэмся із сіламі й самы гэтага ня зробім. Мы павінны ўжо сяняня гуртаваць свае магчымасці й здабыцца на монцую арганізацыю, творачы гэтата той касцяк, які мог-бы абрасыці некалі жывым целам, стаючыся тым масавым беларускім рухам, які-б і ўзначалі ўсё будучае змаганье за незалежнасць Беларусі.

Съявітуючыя сяняня Дзень на-шых герояў і мучанікаў, угодкі на-шых народных выбухай-паус-таныі, із Слуцкім збройным чы-нам на чале, шмат хто з нас міма-волі успамінаў тая дні неда-лека мінуласці. 1917-1920 гады, калі прадстаўнікі нашага народу імкнулісі ўжыціці столькі пры-гожых і ўзышаных ідэяў, калі нарадзіўся Дзень 25-га Сакавіка, калі ўшло змаганье ў ягонай абароне, калі справе незалеж-насці Беларусі было складзена столькі ахвяраў.

Але, хоць і вялікія, і змагарныя былі гэтыя мінулыя гады, — на ўсеагульны, масавы збройны чын беларусы тады не патрапілі зда-быцца. Збройна выступілі на змаганье толькі Случчакі, дык ня дзіва, што съвет не ўшанаваў на-шае волі.

Не ўшанаваў ён наших імкнен-нія туку, што мы не пераканалі яго ў сваёй фізычнай дужасці. З гэтага самас прычыны на праця-гу мінулых дзесяцігоддзя на-шай зямлі гаспадарыў й нем-цы й большавікі й палікі, а жы-вое цела Беларусі было парэза-нае на кавалкі дужэйшымі.

Памятайма аў гэтым гаркім дзіннаны. Памятайма й аў тым, што калі мы не патрапілі ства-рычи масавую збройную абарону нашае незалежнасці ў будучай нямінчай вайне двух съветаў — дэмакратіі й тыраніі — незалеж-насці нашага гаспадарства мы мець ня будзем.

Бо съвет шануе толькі дужых.

Ліцьвін.

ВЫПСВАІЦЕ, ЧЫТАЙЦЕ
І ПАШЫРАІЦЕ ГАЗЭТУ
„БЕЛАРУС”.

ПРАДЗЕДАВЫМ ШЛЯХАМ

Ці вывяла нас на гэты шлях вузеніцкую сцежка-дарожка, ці з месца паймку ён у дзялеч шырокім гасцінікам, — хто-ж знае? Толькі засявала яго ўжо рудымі, мокрымі лістамі позняня восень 1340 году.

У адно з волікіх сутоніні ён гэтае восені ў вялікай змрочнай залі наваградзкага княжага замку разгарэліся паходні. Пад імі, у чырванавым трывіцым съвітле, на дубовых лавах, засланых мя-дзьвежымі скурамі, паселі вая-воды й рыцары Вялікага Літвы.*

Пасярэдзіне, на высокай лаве з выразанымі поручніямі, спачываў вялікі князь Літоўскі Альгерд.

Пільна сачыла княжая рада словаў свайго князя. А Альгерд казаў:

“Браты мае й сябры зброй! Я паклікаў вас сюды, каб парацца з вами. Адно колькі дзён таму пакінуў муры нашага княжага замку высланык маскоўскага князя Дзьмітра. З загаду свайго вала-дара, ён передаў мне меч і агніві. Ягонымі вуснамі князь Дзьмітры прырох быць па краснай вясне ў шахаму леце із войскам у зямлі нашай. Але ці-ж патрапіць хто з вас, мужнікі воі, праглынушы зъянавагу, чакаць, аж маска, як

Гераічны эпас беларускага народу

Гісторыя беларускага народу на практыку вялікую была гісторыяй на-шыціхнага, упорыстага зма-ганья за свабоду й нацыяналь-ную незалежнасць. Ужо ад самага пачатку стварэння беларус-кіх самастойных гаспадарстваў-княстваў (у IX ст.), народ наш мусіў напружана ў жорстка змага-ца за свае межы і з суседзямі, і з нае-зінкамі з усходу ў заходу. У гэтым ходаньні нарадзілася першыя формы беларускага літаратурна-га й музычнага мастацтва. Пер-шая захаваная паэма з гэтага цыклу-славутае „Слова а палку Ігоравым”, нап. (XII ст.) уся пры-свечаная тэмэ змаганья. У яе ўплемешчены вобразны разьдзел і аб змаганьні Полацкага Княства — ка-лыкі нашае дзяржаўнасці — за-незалежнасці, і аж ягоным выдатным князю Усяславу, наз-ваным Чарадзеем, які, як кажа паэма —

„заскочыў да гораду Кіева й даткнуў-ся дзіда да залатога кіеўскага пасаду, ..адчыніў вароты Ноўгадру, разбіў славу Яраслававу.”

Як падана ў паэме —

„Князь Усяслаў людзімі кіраваў, кня-зём гарады парадкава, а сам па начох вайкоў бегаў: зі Кіеву ў Тумутракань да пятухоў забягаў, вялікаму Хорсу (сонцу) дарогу перасякачу”.

Аб змаганьні беларускіх кня-тваў гаворыцца і ў гэткіх стара-дуных беларускіх паэмах, як-казаныі аб княгіні Рагнедзе (X ст.), князёх Рагвалодзе (X ст.) ды Ізяславе (XI ст.), аб Усяславе-Васілевым сыне (XII ст.) і інш.

Выканальнікі аў пашыраль-нікамі гэткіх гераічных паэмаў бы-лі стара-дуныя съпявакі-сказаль-нікі БАЯНЫ, — „Саладой даунага часу”, якія, як съветыцы паэма —

„Слова а палку Ігоравым”:

— „Пярсты свае вешчы на жывыя струны пакладалі, а струны тыя самы славу князём ракатаху”.

Па сваёй сюжэтнасці да гэтага-гэ-гераічнага эпасу трэба ад-несці ѹ беларускую гісторычную песнь, што была створана народам на досьвітку нашае гісторыі і якая съпявала съпярашаў асілках, волатах, тады-аб кня-зёх, правадырох і ўрэшце — аб народных змагарох за свой край ды народ. Асноўным прыкладам гэткай песні можа быць шырака ведамая, захаваная да сяняня песні аў татарскім наезьдзе ў абароне гораду Крычава (XIII ст.)

„Падымаліся чорныя хмары, Неба пакрывалі, Прыходзілі тут татары, Пад Крычавым стаі”.

Гэткім чынам, самыя ўмовы стара-вежчына беларускага жыцьця былі ўраджайнаю глебай дзе-ля разьвіцьця эпічна-апавядаль-

ных, вайсковых, ратных формаў і жанру ў беларускай народнай творчасці.

Ды ў пазней, гісторыя нашага народу склалася гэта, што блізу ўсцяж над нашай Бацькаўшчынай не пераціхалі „звініці мячы”, а побач із гэтым го-ласна гучэлі вайсковыя, складаныя народам песні-пазмы. За-хаваліся гэткія песні ў часеў войнаў наших із Маскоўшчынай у XVI ст. (песня „Ой у нядзельку паранен'ка”), і з часеў змаганьня беларускага народу супраць Польшчы й Масквы, у якіх услыўліся славутыя народныя героі — паўстанскія правадыры Нябаба, Крышчанец, Хвескы, Гарнуша, Галота, Вашчыла ды інш. Напр.:

— „Ой Галота, ты Галота,
Ты слычны казача,
Па табе, ды наш Галота,
Уся краіна плача”...

Цяжкое жыцьцё беларускага народу на пару панявленій, прыгнёт паноў на пару панічны, непамерная няволініцкая праца, голад, галеча ѹ бяспраўнасці не патрапілі, аднак, забіць у народзе мужнасць і змагары дух патрэ-ніх пакаленій.

Наадварот, яны загартавалі народную волю, выхавалі ў народзе адлагу змагароў. Народная песеннасць гэтае пары захоўвае і выяўляе близу ў кожным творы адценій ўжысы, што ідуць аў гераічнага эпасу і, быццам, стаяць у кроўнай сувязі із ім. Асабліва падчырквуваю гэтага вайсковыя, жа-нерскія, а паслья беларускія рэ-зурскія песні ѹ песні адыходнікай, дзе ёсьць шмат элемэнтаў бунтарства супраць панявольніцкай.

— „Ды паехаў сын Даніла
Ваяваш на вайну,
Ад нападу, ад няволі.
Бараніць старану”;

гаворыцца ѹ аднай вайсковой песні, або:

— „Сястрыцы зъбіраліся
Брата выпраўляць,
У паход за казакамі,
Волю здабываць..”

(бунтарская)

— „Гэй, зъбіраліся хлопцы жававыя,
На расправы, на крывавыя,
На расправы — пажарышчамі,
Ад двароў — ды папялішчамі”.

(батрацкая).

Нагул, нашая народная твор-чысцькай надзяляе беларускага дзе-люкса свомасцімі дужасці ды моцнае волі, парашуноўваючы яго з арлом, сокалам, удалым малай-цом, які добра валодае зброяй, канём, захоўвающыя, як рыцар-асі-лак:

— „На кані Рыгорка езде па лугах,
У Рыгоркі сокал у руках,

герд, дараўваў Маскоўскуму кня-зю. Сеўши на кані, ён пад'ехаў пад самыя муры дзымітрава-стали і падпёр іх сваёю дзідаю, кажучы:

— „Памятай, княжа Маскоўскі, што дзіда літоўская падперла ўжо аднойчы съцяну маскоўскую”.

І, прыняўшы багатыя дары, ды ўзнагародзіўшы рыцарства ўвой-скі. Вялікі князь Альгерд даў за-гадарочніца да хаты, у дале-кую Літву, дзе, няўпрыклад Мас-коўшчыне, ужо даўно зелянела руны і зъвінелі над вясновымі паплавамі вясёлія жаўранкі.

Міналі гады... Лісталіся, як-циажкі, пажоўкльяя балоны ста-roe книгі...

На зъмяркаваньні 14-га стагодзь-зяя Крыжацкі Закон гэтак пама-цінёў, што стаўся пагрозай для ўсіх суседніх гаспадарстваў.

Што раз часцей урываўся крыжакі і ў Літву, палячы, рабуючы, заби-ваючы...

Урэшце, у 1410 годзе, найчас-цей крыжакамі Крыжакамі Літ-ва, Польшчы й Чэхія наважылі задзіночніца супраць наезвінка

і пачалі рыхтавацца да збройна-га адпраўлення.

Паймкнулі ува ўсё староні

краіны загады. Шточаны, як за-

прадзедавых часоў, палымнелі на

вышэйшых грудох і ўзгорках аг-

ністия віці. Зъбіраліся, сыходзі-

ныя толькі часткава ў тыму сянь-шні цэнтар складаецца з прад-стадаўнікоў чатырох палітычных ра-сейскіх арганізацый і пяцёх г-зв. нацыянальных (пераважна каўказцаў).

У апошні дзень каstryчніка сёлета старшыня Амэрыканскага Камітэту Вызвалення народу Рэйс адмірал Стывес у паведам-леніні, адмысловы выдадзены камітэтам для прэзы, заяўлі, што „стварэнне каардынаторнага цэнтра дзеля змаганья з баль-шавізмам ёсьць паважным кро-кам на шляху да арганізацыі дружнага працоўнага калектыву з шматнаціональных прадстаў-нікоў, якія засяляюць прастору Савецкага Саюзу”.

Свае паведамленыне адмірал Стывес канчае словамі:

“Амэрыканскі Камітэт із вя-лікім задаваленінем адзначае, што даўгія перамовы аб ства-рэні Цэнтру скончыліся ѡчай і што арганізацыі, якія прынялі ў іх удзел, падпрадкаўдалі ро-звініці ў сваіх паглядах аднай-гайдэніцкай.

Украінцы ўдзелу ў перамовах Цэнтру на бралі. Беларускі Ачи-тыбальшавіцкі Фронт (БАФ), які ўдзельнічаў ў перамовах аб стварэніні адзінага фронту змаганія з бальшавізмам, — дэ-клярыцы аў стварэніні Цэнтру не падпісаў і ў склад ягоны не увайшоў.

ШТО ПЕРАМОЖА — ПАКАЖА БУДЧЫНЯ

этта прыгожыя ілі ды намаганьні арганізацыі Задзіночных Нацыяў, уперыся, здаецца, у съялы мур, і што раз часцей узымаеца пытанье аб поўнай перабудове ўсіх арганізацыяў. Справа гэта няліёкай, бо Задзіночныя Нацыі, дарма што арганізаваныя дзеля падтрымання бясіспекі ўсіх гаспадарстваў съвету, на маюць права вырашыць, калі гэтае змаганье народу ўспадчына аў іхніх арганізацыяў.

Гераічны эпас, створаны на-шым народам не загас, і верым, не загасні

Юрка Віцьбіч

Дзе мой Паулюк?

З кнігі „Не чарнілам, а крывёю”

Ляпей чужыны боль,
Сыякай ад чорнай працы потам,
Ляпей, нэмогчы боль,
Сканац самотнаму пад плотам, —
Але на лёс раба.”

Ул. Жылка.

Іх хавамі не на могілках, побач з магіламі дзядоў і прадзедаў, ім не заплюшчвалі вачай сілавалосы маткі, над імі не галасілі сінявокі маладзіцы й недалекідзеці. Іх забівалі безбаронных па начох, закапвалі ў няведамых ямах, прабавалі вытруціць у нашай сіядомасці памяць аб іх. Дарэмна! Ніколі не забудзе аб іх Беларусь. Пакуль жывы будзе хоць адзін сумленны беларус, ён з падзякай і любоўю ўспомніць аб шчырых героях свайго вольнолюбнага народу — ВЯЛІСКИХ ПАУСТАНЦАХ.

Шырока разыляглося на ўскрайне Вяліжу Пакроўскае поле. На ім, убаку ад дарог, былі ямы, дзе кадісы бралі пясок. Ля іх, яшчэ перад лістападавым народным паўстаннем бальшавікі аднойчы ўвечары расстралялі колькі сваіх ахвіраў.

У той хмуры вечар, як звычайна ў каталькоў на Задушкі, званы ўсяго сьвету званілі па душах памерлых. Яны званілі і ў Рыме, у вялізных саборы сьв. Гётры, і ў саборы Парыскага Божае Маці, і ў величным саборы Кельну, але ні адзін з іх не стагнаў гэтак шчыра! І працула, як звон сьціплага вяліскага касцёла Пётра й Паўла, што вылятаў у пралёт да Заходніх Дзівіні.

Пачуцьцё любові да паустанцаў не дазваляе нам гаварыць аб іх нялюдзікіх пакутах, якія пе-рацярпелі яны ў вялікай турме. Зь ейных камераў для патрыётаў быў толькі адзін шлях. Калі аднойчы раницою сваякі арыштаваных прыйшли пад турму, каб даведацца аб лёсі сваіх кроўных, ім сказаў, нахабна ўсьміхаючыся, кат із вінтоўкай:

— Сяняня ўначы частку зь іх мы адгэтуль вывязылі, а неўзабаве перавязем і рэшту.

Тады маткі, жонкі й дзеці ўбачылі, што ўся дарога ад турмы зыліта крывёю. З лямантами рынуліся яны бегчы па страшных съядох і тыя прывялі іх да ямаў Пакроўскага поля. У нас нестас словаў, каб апісаць іхнае невыказанае гора.

Рэшты чакістыя на вывозілі. Яны вялі іх ўначы, а часам і ўдзень на Пакроўскае поле й растрэлівалі там. Гэты крыжовы шлях праішлі з горда узвінтай галавой съятар Лузгін, каваль Кавенскі, дыякан Абрадзін, гім-

назісты Лясоціс, камяначос Ка-ланкевіч, афіцэр Пятрушчанка, ганчар Шманцар, хлебароб Нау-мёнак і дзясяткі, сотні працавітых беларускіх сялянду ды работнікаў, слáунія їмёны якіх нам нязнаныя. Але затое мы ніколі не забудземся аднаго імя.

У адзін з гэных крызовых лістападавых дзён, адзін з матак да-лёкае Ільянская воласці сказалі, што сяняня Чэка будзе судзіць ейнага сына. Яна съпярша спалілася рукою за сэрца, паслья хутка абула лыковая лапіці, накінчала на плечы шэрную сівітку, павязала галаву даматканай хусткай і накіравалася ў Вяліж. Хворая ба-буля, яна ўсё-ж дабралася ўначы да турэмнае брамы. За ёю засталася пляцідзесят нязважчына цяжкіх вёрстаў, аднак, па вуліцах го-раду яна ня ўшла, а бегла.

І не пасьпела бяздоўная маці запытца ў камсамольца з вінтоўкай, дзе ейны сын, як над Вяліжам пранесціся глухія крыкі, і амаль адначасна іх перарваў вінтовачны залп. Нібы рэха, ускрыкнула маці і ўжо над сілу пабегла Пакроўскае поле, а там звалілася побач із толькі што закапанай ямай. І ёй здалося, што зямля, вакол яе дыхае. Гэтак было ў запраўднасці, бо расстраляных закапалі яшчэ напоўжымі. Паслья здалося маці, што з пад зямлі адзін па адным, падымаюча пабітыя.

Вось устае ва ўесь рост высо-кі прыгожы гімназісты з непа-нацку сумнымі тварамі. За ім па-дымнаеца паджылы вайсковы з крыжам на грудзёх. А вось перад ёю ейны сын. На ім вышываная каушуля, а на кучараўай галаве жаўнерская папаха, прастраляная ў Карпатах.

Маці засымлялася вар'яцкім съмехам, і рынулася да зго, а сустрэўши пусцінё, павялілася на зямлю. Перш чым зэнікнула бяз съледу, яна яшчэ колькі дзён вандравала па горадзе, дапытаючыся ў супстречных:

— Ці на бачылі вы, часам, май-го сына? Дзе мой Паўлюк?

За чорныя гады тae самае ўлады на Пакроўскім полі былі расстралянныя каля тысячі найкаштоўнейшых для радзімы народу людзей. Слачатку, над іхнімі брацкімі магіламі сваякі ў знаёмы паставілі дзясяткі маленьких крыжоў, абвешаных па старадаўнаму добруму беларускаму звычаю вышыванымі ручнікамі. На гэтых крыжох можна было побачыць абразкі й складні, а на магілках мнóstva звяночкаў. Сюды на Вербніцу прыходзілі вяліжане, каб пакінуць тут галінку асьве-

чанае вярбы, а на Вялікдзень — чырвонае яйко. Але пазней бальшавікі скапалі магільныя грудкі, зьнішчылі крыжы, а нарэшце ѹ самыя магілкі абліянулі ѿ съметнікі. Усё-ж, рзыкуючы быць вянок на туго ці іншую магілу, ледзь бачную з пад абразкаў бляхі й скуры. Запамяталася, што на белай істужцы аднаго з гэтых сціплых вянкоў было напісане чарнілам:

УСІХ НАС НЕ РАССТРАЛЯЕЦЕ.

У часе апошняе вайны, на старым кургане, які стаяў пасырод магілак быў узынесены трохмэтровы мэталевы крыж. Яго знайшлі ў склепе райкому партыі і належыў ён зняважанаму бальшавікамі касцёлу Пётры й Паула. Да гэтага крыжу, які было відаць з усіх ваколічных дарогаў, прымацавалі дошчачку з напісам:

„Тут былі пазвярныну забітыя й бяз трунаў закапаныя каля тысячі найлепшых сыноў беларускага народу. Яны загінулі ў змаганні за нашае щасце ў вою. Вечная ім слава!”

А пад напісам зъміяцілі эвангельскую выслоўе:

„Німа большае любові, ад тae, камі хто пакладзе душу сваю за сяброў сваіх”.

Іоан, 15. 13.

У першую-ж іядзельню на адноўленых могілках была адпраўленая вялікая агульная паніхіда. Сярод мнóstva людзей, што прышлі ушанаваць памяць наших патрыётаў, мне асабліва запамятаўлася сялянка з жабрачай торбай. Ей было каля пляцідзесяцёх год, але глыбокі зморшкі парэзальнікі, калісці прыгожы, славянскі твар.

Калі съвятар агаласіў вечную памяць усім тут:

„убиенным, имена коих Ты, Госпаді, весі” — жанчына ўскрыкнула, нібы раненая, ушла на магільны грудок і, абымаючы яго рукамі, загала-сіла:

Ой, Міхаська, саколік мо-ой.
Ды устан з-пад сырой зямлі,
Ды на Марылю сваю паглядзі..
О-ой, Міхаська, саколік м-ой,
Ды цябе-ж злыя ворагі расстралялі,
Ды дзетак тваіх у Сібіру зажата-вали...

У гэтых момант тысячнай грамада, як адзін чалавек апусцілася на калені і як з адных магутных грудзей вырвалася й паплыла і над Пакроўскім полем, і, здавалася, і над усёй шматпакутнай Беларусі ў адзін з Дзівіні да Бугу:

ВЕЧНАЯ ПАМЯТЬ.

Магіла нязнаных беларускіх паўстанцаў з 1863 г.

Н. АРСЕНЬЕВА.

НАД БЯЗІМЕННАЙ МАГІЛАЙ

Кастроу срэбна прысыпаны кусты...

Кранеши — і кураць густым і белым дымам..

Тут пахаваны, какуць, хтосьці з тых,

што аддлі жыцьцё, каб жыць магла Радзіма.

Зашерлі золь, слата нёўзінак імёны, год,

з кръжамі роўнас ӯзнялося пустазельле.

Ды запыні, спытай абы каго —

„Жывуць”, — адкака ўсыед, — „хай цэлы і сатлелі”.

Крыкы — яшчэ стаяць... Ды ўкленчылі ѹ яны:

ніялётка несыці год важкіх і чорных ношу.

Ня ў памяці, каго тут кон пералыці,

і колькі іх лягло, вясёлых і харошых...

Ці ўшлі яны у бой із песьні маладой?

Ці дуога несылі боль, аж палі гэтта ніцма?

Ці на Дзяды мядзіны, асеньня зі байдой

схілююць хто па іх паплакаць, памаліца?

Ці горка ім было як зынікі дагараць,

ледзь да прыслы Бацькаўшчыне ӯзняшы руکі,

Ці ведаюць яны, што за народ, за Край

крываваць скрэз юнага браты, сіні ды ўнукі?

Ці звоніц з году ў год ім звонкі лісты

і „памяць вечную” і „са съвятим”?

.....

Так,

не памрэ нікто, ыколі з тых,

што аддлі жыцьцё, каб жыць магла Радзіма.

Ідучы за Яе у няминучы бой,

як сыц, ахрышчаны крывёю, кожын

змагар іх памяць панісе з сабой —

І пераможам!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

СВ. ПАМ.

Прыгнечаная цяжкім горам Юлія Груша зь дзецымі, зяцямі, нявесткай і ўнукамі паведамляе блізкіх і знаёмых аб съмерці свайго дарагога мужа, бацькі й дзеда

АЛЯКСАНДРА ГРУШЫ

які памёр паслья цяжкое хваробы 20-га лістапада 1952 года.

Пахаванье нябожчыка адбылося 22-га лістапада на магілках "Маўнт Олівэт" у Мэспэце, Ню -Ёрк.

Адначасна выказываю як найшчырэйшую падзяку ўсім близкім і знаёмым, якія узялі ўдзел у паховінах сув. памяці Аляксандра Грушы.

Юлія Груша із сям'ёю.

ПАМЯЦІ НАСТАУНІКА Й БЕЛАРУСА

шых. За часоў польскай акупациі Захоўняе Беларусі, сув. пам. А. Груша працаўшы ў гэт. зв. утраквістычнай (двумоўнай) школе ў Загоры, калі Турца. Калі беларуская мова, загадам польскіх школьніх уладаў была забароненая і ў гэтых домушніх школах, А. Груша пачаў вучыць дзяцей пабеларуску неафіцыйна, прычапляючы ім каканьне да свае роднае краіны праз родную песнню, якую ён добра знал вельмі любіў.

Сув. пам. Аляксандар Груша непахісна верыў, што ягоная трэцяя эміграцыя, гэтым разам з ЗША, — на будзе апошнім і што ён вернецца яшчэ да хаты, у сваю Беларусь. Сталася, аднак, іншай. Не давялося яму скончыць свой жыцьцё шлях на роднай земельцы.

22-га лістапада сёлета ладная грамада беларускіх эмігрантаў правяла сув. пам. А. Грушу на месца апошняга супачынку — на магілкі „Маўнт Алівэт” у Мэспэце-Квінсе.

Хаваў нябожчыка Яго Прэасвяшчэнства япіскап Беларускай Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы Уладыка Ваціль пры ўдзеле хору БАПЦ.

Хай-жа будзе яму пухам і чужая зямелька!

Баранеце ваших дзяцей

(Адозва Нацыянальнага Фонду Зма-ганаўні з Полію)

ласці сваю ахвяру на гэтае змаганье. А таму, што бацькоў шмат, — з найдрабнейшых ізвестак сучаснікаў можна спадзявацца тысячай, а не моі мільёнаў.

Ахвяруйц-ж на вайну із дзіцячым палірущым, дадучайцеся да г. зв. **Маршу Даймау**. Скарбонкі дзеля зборанія ахвяру стаяць блізу ў кожнай краме, у кожнай установе. Можна высылаць іх і безпасядні на адрис Фонду: 120 Бродвей, Нью-Ёрк 5, „March of Dimes”.

ПРАДЗЕДАВЫМ ШЛЯХАМ

(канец з 3 бал.)

водзіцца мне да Вас пісаць і можа раз астатні”...

„Ваю-жя народзе, за сваё чалавече й народнае права, за сваю веру, за зямлю сваю родную. Но я табе з пад шыбеніцы кажу народзе, што тады толькі зажывеш щасцілі, калі над твой маскаля ўжо на будзе!”

Так гаварылі змагары... і людзі слухалі...

Рэвалюцыя 1917 году разбурыла, на кароткі, праўда час, расейскую турму нароўда.

Неўзабаве, у лістападзе гэта-ж памятнага году ў Менску адбыўся зъезд беларускіх вайскоўцаў, змабілізаваных у царскую армію. Яны былі дэлегатамі ад беларусаў-жаянераў з усяго вялічэзнага расейскага фронту, што расцягнуўся ад Балтыкага да Чорнага мора. Старышнёю зъезду быў выбраны малады падпружык Сымон Рак-Міхайлоўскі.

„Сібры, пачаў сваю прамову малады жаўнер, “турма нароўдаў — царская Расея разбураная. Рэвалюцыя кінула кілі самаазна-чэння нароўдаў. Аднак, яя відаць, каб Тымчасовы расейскі урад хацеў ужыццяў гэты высокі заклік. Таму, мы павінны стварыць сваю собскую збройную моц, каб у змаганьні вярнуць нашу незалежнасць.”

Сяняні мы сабраліся тут, каб паклікаць Беларускую Вайсковую Раду, якая ўзмечца арганізаціяй беларускага войска.”

І пачалася праца...

А калі сонца ўзынялося вышэй і пачынгнулі з выраю першыя ключы журавоў, у векапомны Дзень 25-га сакавіка 1918 году наш народ уваскорэ запраўды.

Ды гісторыя падўтараеца. Справдэку захопніцкі усход ізноў кінуў свае горды на нацыя вызваленія землі, як рабіў ён гэта ра-па-разе за часоў нашых прадзедаў.

І ўзноўкі прачнулася ў нашым народзе кроў слáўных пераможнікаў з пад Грунвальдам ці Ворышы.

Пачаліся паўстанні... Вялікіе, Слуцкае... ды шмат, шмат іншых...

Гераічныя Случчакі выйшлі на змаганье з усходнім панявольнікам 27-га лістапада 1920 году. Як нашыя прадзеды, яны ня лічыліся із вялізарна перавага ворага. Яны баранілі сваю незалежнасць, сваю права на самастойнае жыцьцё. І хоць ня мелі ні вяліке сілы, ні зброі, колькі раз займелі над ворагамі бліскучую перамогу.

Пераможнія ўрэшце рэштаў непамерна дужэйшай чырвонай арміі, яны не заламаліся, не паддаліся адчанию...

Бо дух нашага народу, непераможаны дагэтуль, жыве ў будзе жыцьць у пакаленіях, запалячыча да змаганья ўсьцяж новых змагароў.

Яны ня сыйдуць з прадзедавага шляху, аж пакуль наша бацькаўшчына не дачакаеца **Дня Вялікага Прывіслы — Зьдзейсненія Сакавіка!**

А. К.

З Беларускага Жыцьця

2-і Зъезд Моладзі

У сънежні месяцы мінае год ад першага зъезду Беларуское Моладзі ў Кліўлендзе а гэтым самым, і год дзеянісці заснаванага на першым зъездзе Згуртавання Беларуское Моладзі ў ЗША.

Першы год працы ЗБМ мінае пад знакам гуртавання моладзі, пад знакам працы із ёю й досьледаў над найлепшымі мэтадамі гэтае працы дзеялі акцыёнінія зданіні ў ЗБМ.

Першы год працы ЗБМ, прынёс цікавыя спасцяцярогі ў дачыненіі да сіняняшнія жыцьця наша эмігранція моладзі й ейнае арганізаціі. Спасцяцярогі гэтыя варта вывучыць на толькі самай моладзі, але й старэйшыні нашаму грамадству, якое павінна наважана падтрымліваць непарушнью, цесную сувязь із сваім маладым пакаленінем.

Згодна із статутам, зъезд ЗБМ павінен склікацца раз на год. Сёлетні 2-і Зъезд ЗБМ адбудзеца ў Нью-Ёрку 27-га 28-га сънежніка. Ён мае аблікіраваць пытаныні, звязаныя з арганізаціяй беларуское моладзі, дзейнісцій ЗБМ за мінулы год, а таксама апрацаўваць способы лепшага вядзення працы ў ЗБМ у будучым годзе.

Жыцьцё паказала, што калі не ўся нашая моладзь, дык прынамся ўнія большыня й надае вернае іздэй вызваленія наша Бацькаўшчыны й горніца да нацыянальнае працы, разумеючы штораз лепш ўнія неабходнасць. Трэба таксама спасцяцярогі, што съведаміча частка наша моладзі ахвотна арганізація, разумеючы, што праца сянянія можна толькі арганізаціям спосабам, бо толькі гэты спосаб патрапіць найлепш забяспечыць і захаваць.

Гэтыя першыя супольныя украінска-беларускі вечар меў у слухаючо вялікую ўдачу і пазваляе спадзявацца, што першая спроба не станеца апошнім і наўшы суродзічы ў Аўстраліі тиче ці раз пачаючы і сваё паэту Алеся Салаўя ў паэту і пісьменніку аўстралійскіх украінцаў памяці „Надзея”.

Гэтыя першыя супольныя украінска-беларускі вечар меў у слухаючо вялікую ўдачу і пазваляе спадзявацца, што першая спроба не станеца апошнім і наўшы суродзічы ў Аўстралії тиче ці раз пачаючы і сваё паэту Алеся Салаўя ў паэту і пісьменніку аўстралійскіх украінцаў памяці „Надзея”.

Гісторыя, аднак, не забывае нічога.

Сівітчыць аб гэтым якраз съвята Падзякі — ушанаванне дні, калі, 300 год таму, піянеры-эмігранты ў новы Сьевет, сабраўшы першыя зярніты, пасенія ім ўвесну ў новую зямлю; стоячы іншыя пад яшчэ адною галоднаю зімон, знайшлі аднак, у сваіх сэрцах столькі веры, каб і за гэта падзякаваць Богу, захоўваючы гэтыя зярніты, якія да сёлета ў складзе СБЖ, Парадкене ўсе ў сваіх сэкцыях, якія да 25. XII. 1952 г. перасылаюць свае спадзявацца да Галоўнае Управы. (Вышынны складкі з дары на год, або раўназначнасць ў іншай вялічыні, згодна з адпаведнай інструкцыяй, прынятай на апошніх сходзе).

4. Усе аддзелы СБЖ прысылаюць свае спадзявацца да Галоўной Управы СБЖ да 25. XII. 1952 г. У спрадавачах павінны быць паданыя поўныя сілкі паэту і аўтару адзелу на 1. XII. 1952 г. Да таго-ж тэрміну мусіць быць і выкананы ўсімі бяз вынікутку паэрамі Дэклараціі аб уступленні ў СБЖ. (Дэклараціі-фармуляры высылаюць кожнаму з ГУ на патрабаваныя).

5. Праводзіцца падрыхтоўка арганізаціі БЕЛАРУСКАГА ВЕСТКАВАГА БЮРО (назоў можа быць і іншы, бо яшчэ кансільніца не прыняты). Усе беларускія рэдакцыі і сябровы СБЖ просіца аб наядасланні па магчымасці сваіх працаваніяў і пажаданні ў што да арганізаціі. Таксама просіца згасціца сталымі дапішчыкамі (карэспандэнтамі) сяброву і сяброву СБЖ у будучыні выданні ведамак беларускага весткавага бюро з усіх краін. Ім будзе разасланая адпаведная інструкцыя і іншыя весткі. Прадбачыць, што весткавае бюро будзе ў цеснай супране з наўшымі навуковымі і грамадскімі інстытуціямі, арганізаціямі ды ўстановамі.

6. Праводзіцца падрыхтоўка арганізаціі БЕЛАРУСКАГА ВЕСТКАВАГА БЮРО (назоў можа быць і іншы, бо яшчэ кансільніца не прыняты). Усе беларускія рэдакцыі і сябровы СБЖ просіца аб наядасланні па магчымасці сваіх працаваніяў і пажаданні ў што да арганізаціі. Таксама просіца згасціца сталымі дапішчыкамі (карэспандэнтамі) сяброву і сяброву СБЖ у будучыні выданні ведамак беларускага весткавага бюро з усіх краін. Ім будзе разасланая адпаведная інструкцыя і іншыя весткі. Прадбачыць, што весткавае бюро будзе ў цеснай супране з наўшымі навуковымі і грамадскімі інстытуціямі, арганізаціямі ды ўстановамі.

7. Усе тэмы пададзены на выбар кожнай паэту СБЖ і не сібром — журнайлістам. Просіца да 1. студзеня 1953 г. пададзіць Галоўную Управу СБЖ аб выбары й замацаванні пэўных тэмы. Загадкі працаў могуць быць змененны, але пажадана, каб на адно пытанні не пісалася некалькі працаў, але былі ахоплены ў распрацаўванні ўсе праблемы нашае працы.

Пажадана таксама, каб сучасны й былыя рэдактары нашых часопісаў пададзіць гісторыя беларускага друку і гісторыя беларускага прэсы, імёнамі супрацоўнікаў і г. д.). Пры кожным наядасланні падобным матар'ялем просіцца заўсёды зазначаць: для друку, ці да архіву гісторыя беларускага друку і прэсы, каб унікнучы непатрабных непаразуменняў. Аўтарскія працы засыяржаныя ў захаванні для кожнай паэце, а таксама ў выпадку запрацаванні тая ці іншай праце будзе захаваная да часу ў тайніці.

8. Галоўным прэзідэнтам органам СБЖ прызначаецца газета „Бацькаўшчына” і таму ў аваўязак кожнаму сяброву СБЖ кладзецца найменш раз на трох месяцы

змененія

змененія

змененія

змененія

змененія

змененія

змененія

змененія

змененія

змененія